

Grootse successen door samenwerking

TEKST NICO VAN DER WEL

Ondanks de bezuinigingen wordt er in de nationale parken hard gewerkt aan grootscheeps natuurherstel en ecologische verbindingen. Dat is mede te danken aan de Natuurkwaliteitsimpuls, een manifest van de parken uit 2008. “Geweldige projecten!” vindt Frank Berendse, hoogleraar Natuurbeheer aan Wageningen UR en schrijver van ‘Natuur in Nederland’.

De Natuurkwaliteitsimpuls* brak een lans voor maatregelen om natuurversnippering tegen te gaan en de milieukwaliteit in en rond de parken te verbeteren. Op de bijbehorende wensenlijst stonden vijfenveertig projecten voor in totaal € 120 miljoen. We bespreken de resultaten met Frank Berendse. Dit jaar werkte hij mee aan het opzienbarende natuuradvies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur uit mei jl. (‘Onbeperkt houdbaar’). We kijken met Berendse mee, door de bril van dit advies, naar de Natuurkwaliteitsimpuls. Over regionale clusters van natuurgebieden, kosten en baten, en over een uithangbord voor natuur.

Resultaten manifest

Eind 2011 verscheen een brochure met vijf inspirerende projecten uit het manifest, waarmee in totaal ruim veertig miljoen euro gemoeid is. Allemaal successen voortgekomen uit intensieve regionale samenwerking. Berendse: “Het zijn geweldige projecten. Ze gaan alle vijf over grootschalig natuurherstel of over het vergroten of verbinden van natuurgebieden. Dat zijn de belangrijkste instrumenten die we hebben om de natuur op peil te houden. Ik heb maar één kanttekening, over ecoducten. Ze hebben zeker nut, maar ze zijn buitengewoon duur. Dat geld kan vaak effectiever worden gebruikt voor natuurherstel of voor het aankopen van grond. Je kunt bij ecologische verbindingen waarschijnlijk beter streven naar maatwerk. Heel goed kijken waar je het doet, en voor welke soorten. Soms kan het simpel en doeltreffend, en ook nog heel goedkoop, zoals bij dassentunnels.”

Samen beschermen en exploiteren

‘Onbeperkt houdbaar’ pleit voor het omzetten van de Ecologische Hoofdstructuur in een Nationaal Natuurnetwerk, bestaande uit regionale clusters van grote en kleine natuurgebieden inclusief het aangrenzende en tussenliggende agrarische gebied. Deze ‘regionale natuurnetwerken’ zorgen voor de samenhang tussen het beheer van natuurgebieden en agrarisch natuurbeheer. Natuur moet ook onderdeel worden van de regionale economie. Berendse: “De bedoeling is dat natuurbeheerders, ondernemers en overheden samen de natuur in een gebied gaan beschermen en exploiteren. Daarbij mag recreatie verdienen aan natuur, maar natuur moet ook kunnen verdienen aan recreatie.”

“We moeten het concept van de nationale parken nieuw leven inblazen.”

Bij het opzetten van regionale natuurnetwerken kunnen kleine en geïsoleerde natuurgebieden tussen wal en schip vallen. “Als je kleine snippers niet kunt inbedden in zo’n regionaal verband, zul je ze soms moeten opgeven. Dat doet pijn, maar het kan niet anders. Ik heb in de Gelderse Vallei jarenlang een aantal gebiedjes gevolgd, en je ziet ze steeds verder achteruit gaan. Ze hebben te lijden onder bijvoorbeeld ammoniak en het opdrogen van kwelstromen. Ze hebben geen toekomst, al is het beheer nog zo goed.”

FOTO: KEES LINNENBANK

Netwerk of park?

Die regionale natuurnetwerken hebben wel iets van een nationaal park. Berendse reageert voorzichtig: “Dat kan ik inderdaad niet ontkennen. Het is misschien gek om te zeggen op het moment dat Den Haag de parken loslaat, maar toch: we moeten het concept van de nationale parken nieuw leven inblazen. De status van nationaal park is niet het uithangbord geworden dat het had kunnen zijn. Dat kan echt anders, kijk maar naar het buitenland. Zo’n soort uithangbord heb je nodig. ‘Regionaal Natuurnetwerk’ is voor het publiek natuurlijk geen aantrekkelijke naam.”

Natuurkwaliteit staat voorop

In regionale natuurnetwerken werken natuurbeheerders samen met verschillende partijen, zoals boeren en recreatieondernemers. Hoe stelt Berendse zich dat voor? “De eerste prioriteit is de kwaliteit van het gebied. Het moet groot genoeg zijn, de milieuvorwaarden en het beheer moeten in orde zijn en continuïteit is noodzakelijk. Die continuïteit krijg je alleen als je brede samenwerking tot stand brengt. De natuur moet draagvlak hebben, bestuurlijk draagvlak én draagvlak in de streek. Alleen zo mag je hopen op duurzame financiering.” De economie van de streek moet daarbij een grotere rol gaan spelen. Maar wordt het natuurbelang dan niet vermalen tussen landbouw en recreatie? “Je moet het aangaan. Ik ben daar niet zo bang voor. Voor de agrariërs is het een kans: natuur op hun land als inkomstenbron. Recreatieondernemers kunnen baat hebben bij samenwerking met natuurbeheerders en boeren.

Het zal soms moeizaam gaan, de samenwerking tussen verschillende natuurbeheerders is soms al niet eenvoudig. Maar er is geen alternatief.”

Uitbreiding Utrechtse Heuvelrug

“Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is in oktober 2013, na jaren van voorbereiding, uitgebreid van 6.000 naar 10.000 hectare, en loopt nu van de Rijn tot aan de A28. De ambitie is om uiteindelijk van de hele Heuvelrug, een stuwwal uit de voorlaatste ijstijd, één aaneengesloten bos- en heidegebied te maken, van de Grebbeberg tot aan het Gooimeer”. In de Natuurkwaliteitsimpuls lees je over bestuurlijke hobbels, de rol van landgoedeigenaren en de aanleg van drie ecoducten. Frank Berendse woont dichtbij het park. “Ik ben erg positief over de vergroting. Het geeft uitstraling aan de streek, en dat is goed voor het toerisme. De drie ecoducten verbinden grote gebieden, en er is goed gekeken voor welke dieren ze bedoeld zijn. Ze liggen op goed gekozen plekken, ook om aanrijdingen met grote zoogdieren te helpen voorkomen. Voor de Utrechtse Heuvelrug is er nog veel te doen, bijvoorbeeld aan de waterhuishouding van heidevelden. En er moet een goede zonering van de recreatie voor het hele park komen, zodat duidelijk is waar welke recreatie mogelijk is, en waar het rustig moet blijven.”

Natuur verdient aan natuur

De visie in 'Onbeperkt houdbaar' is helder. Berendse wijst erop dat er nog veel moet gebeuren voor de regionale natuurnetwerken praktisch zijn. Organisatorisch, qua verdienstructuur en zelfs boekhoudkundig. "In 2012 deed ik mee aan een externe audit van de

“Natuur moet ook kunnen verdienen aan recreatie”

Weerribben, op verzoek van Staatsbosbeheer. Prachtig gebied, maar je bent als bezoeker met wat vaar- en fietsroutes en een bezoekerscentrum vrij snel klaar. Het viel ons op dat het geld dat Staatsbosbeheer in de Weerribben verdient naar de landelijke organisatie gaat. Dat blijft niet in het gebied.

Kijk je naar de omgeving dan zie je meteen dat de Weerribben erg belangrijk is voor het toerisme in de Kop van Overijssel, samen met de Wieden en de mooie stadjes in de streek, zoals Vollenhove. Het is een prachtig gebied voor watersport en vaartoerisme. Het is jammer dat de mogelijkheden van het Nationaal Park Weerribben-Wieden nauwelijks echt benut zijn

om het gebied te promoten. Je zou de recreatie-inkomsten aanzienlijk kunnen vergroten. Door het uitgeven van licenties of exploitatierechten kan dat geld terugvloeiën naar natuur. Dat is de enige manier om op langere termijn het dure beheer van deze moerasgebieden te kunnen betalen. Ik weet zeker dat voor de meeste natuurgebieden in Nederland iets vergelijkbaars geldt.”

*Manifest Natuurkwaliteitsimpuls Nationale Parken 2008

Natuurherstel in het Dwingelderveld

Eén van de projecten in het manifest Natuurkwaliteitsimpuls Nationale Parken is het herstel van de waterhuishouding in Nationaal Park Dwingelderveld. Frank Berendse kent het gebied goed. “'n Prachtig project. Ze doen daar precies de goede dingen. Een landbouwenclave midden in het park wordt natuur. Ze graven de rijke bovenlaag af en gebruiken die, heel slim, voor een geluidswal die het park afschermt van de A28. Daarna kunnen de verdroogde heidevelden met vennetjes zich herstellen. Ik ben vooral enthousiast over de stukjes hoogveen in de oeverzone van die vennen. Eigenlijk zijn dat de mooiste hoogveenvegetaties van Nederland.”